

Nr 61

Utlåtande i anledning av motioner om bevarande av fäbodkulturen.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 528 av herr *Karl Pettersson m. fl.* samt II: 482 av herr *Nilsson* i Agnäs hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en utredning i syfte att så långt möjligt söka bevara den fäbodkultur av oskattbart värde som nu håller på att gå förlorad.

Motionärerna anför att det i vårt land finns en kultur som helt håller på att försvinna, nämligen fäbodkulturen. Statsmakterna synes inte ha ägnat något intresse åt denna utveckling. Däremot arbetar den s. k. fäbodkommittén med en inventering av fäbodsbeståndet för att väcka allmänhetens intresse för den gamla fäbodkulturen. Man vill också trygga stugornas och vallarnas användning på olika sätt i framtiden. Hittills har över 600 fäbodor inventerats. Det är sålunda ett mycket angeläget och berömvärt arbete som kommittén utför, men frågan är om det som görs är tillräckligt för att rädda så mycket som möjligt av fäbodkulturen i vidaste mening. För närvarande kan ägare till fäbodor erhålla AMS-medel för upprustning av fäbodor som beredskapsarbete. För ägaren innebär dock en sådan upprustning att fäbodarna skall ingå i allemansrätten, och den följderna av upprustningen är det många som inte accepterar. Resultatet blir att man avstår från AMS-medel, och fäbodarna får fortsätta att förfalla. Motionärerna ställer sig tveksamma till denna form av upprustning eftersom den innebär att man inte kan rädda den ursprungliga kulturen.

Huvudsyftet med en räddningsaktion för fäbodkulturen bör vara att man slår vakt om fäbodarnas existens som minnesmärken över mänsklig odling. Många fäbodor borde kunna räddas utan beroende av turistinkomster. Ett stöd till upprustning av gamla fäbodor måste därför ske förutsättningslöst och på sådant sätt att ägarens dispositionsrätt inte på något sätt beskärs.

Beträffande motiveringen i övrigt torde få hänvisas till motion II: 482.

Remissyttrande

Riksantikvarieämbetet, som yttrat sig över motionerna, framhåller att en fäbod, som lämnas öde och vars byggnader inte längre brukas, förfaller snabbt, samtidigt som landskapsbilden förändras sedan betningen upphört. Från kulturminnesvårdens synpunkter måste det anses synnerligen angeläget att tillse att ett tillräckligt stort och representativt urval fäbodor bevaras åt framtiden och detta på sådant sätt att också kommande generationer kan bilda sig en uppfattning om deras ursprungliga utseende och användning.

Bihang till riksdagens protokoll 1970. 11 saml. Nr 61—62

ning. Den inventering av fäbodan som påbörjats genom en särskild kommitté har redan hunnit genomföra ett omfattande arbete.

Sedan inventeringen slutförts och man kan bilda sig en klar uppfattning om beståndet av fäbodan inom landet, bör ett urval göras av de värdefullaste objekten och detaljerade planer för en upprustning och för den framtida vården av dessa upprättas. Att härvid särskild uppmärksamhet också bör ägnas åt skötseln av landskapet kring fäbodarna är självklart. Hur dessa upprustningsarbeten skall finansieras kan då också närmare utredas.

Det antal fäbodan som skulle kunna räddas som dokument över en gången tids näringsliv och bostadsskick måste bli ringa, inte minst till följd av de dryga kostnader som driften och det framtida underhållet av sådana anläggningar kommer att medföra. Ytterligare ett inte ringa antal fäbodan torde emellertid kunna räddas åt framtiden genom att ges en ny funktion, t. ex. som turistbyar, något som bör vara fullt genomförbart utan alltför genomgripande omgestaltningar av helhetsmiljön. Så har för övrigt redan skett på några platser.

En utredning som skulle behandla frågan om ett bevarande av fäbodkulturen torde knappast kunna komma till stånd förrän nu pågående inventering slutförts. Inventeringskommittén bör därför, anser riksantikvarieämbetet, ges det ekonomiska stöd som erfordras för att inventeringen skall kunna slutföras inom rimlig tid.

Utskottet

Motionärerna föreslår en utredning med syfte att bevara fäbodkulturen.

I likhet med riksantikvarieämbetet anser utskottet att den inventering av fäbodan som utförs av en särskild kommitté bör slutföras innan ställning tas till hur många fäbodan, som bör bevaras åt eftervärlden. Först när inventeringen avslutats har man fått en plan som bör kunna ligga till grund för beslut om vilka fäbodan som bör upprustas.

Med hänvisning till pågående inventeringsarbete finner utskottet inte skäl tillstyrka den föreslagna utredningen utan hemställer,

att de likalydande motionerna I: 528 och II: 482 inte må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 november 1970

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Eric Peterson (fp), Helge Karlsson (s), Blomquist (m), Ove Karlsson (s), fru Grethe Lundblad (s), fröken Pehrsson (cp) och fru Floren-Winther* (m);

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), herrar Larsson i Borrby (cp), Johansson i Simrishamn (s), Johansson i Skärstad (cp), fru Fränkel* (fp), fru Åsbrink* (s), herrar Green (s), Rosqvist (s) och Sellgren (fp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.